

31.1.2024

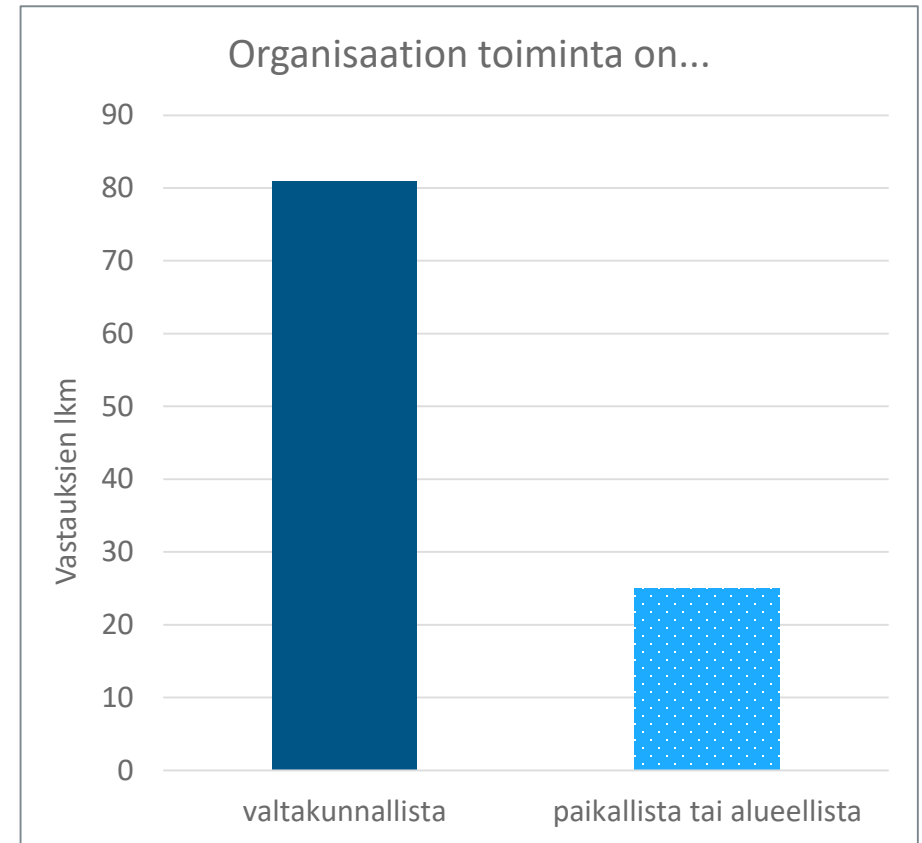
Sidosryhmäkyselyn tulokset: Kansallinen ohjelma demokratian ja osallistumisen edistämiseksi

Kyselyn toteutus

- **Kyselyn tavoitteena oli selvittää keskeisten sidosryhmien halukkuutta ja mahdollisuuksia osallistua demokratiaohjelman suunnitteluun ja toimeenpanoon, sekä sidosryhmien näkemyksiä ohjelman painopisteistä ja ehdotuksia toimenpiteiksi.**
- Webropolilla toteutettu verkkokysely julkaistiin suomeksi, ruotsiksi, pohjoissaameksi ja englanniksi ja se oli avoinna 19.12.2023–18.1.2024.
- Kysely suunnattiin erityisesti lasten ja nuorten parissa toimiville kansalaisjärjestöille ja vapaille kansalaistoimijoille, vapaan sivistystyön toimijoille, julkishallinnon organisaatioille erityisesti kasvatuksen, opetuksen ja nuorisotyön alalla, yliopistoille ja muille tutkimuslaitoksille sekä kansalaisyhteiskunnan ja hallinnon välistä vuorovaikutusta edistäville toimielimille kuten KANE, Etno ja MANE. Kyselystä viestittiin etupäässä sähköpostitse sidosryhmäverkostojen kautta.
- Kyselyyn saatiin yhteensä 106 vastausta, joiden analysoinnista vastasi Valtiokonttori (Analysointi- ja raportointipalvelut).

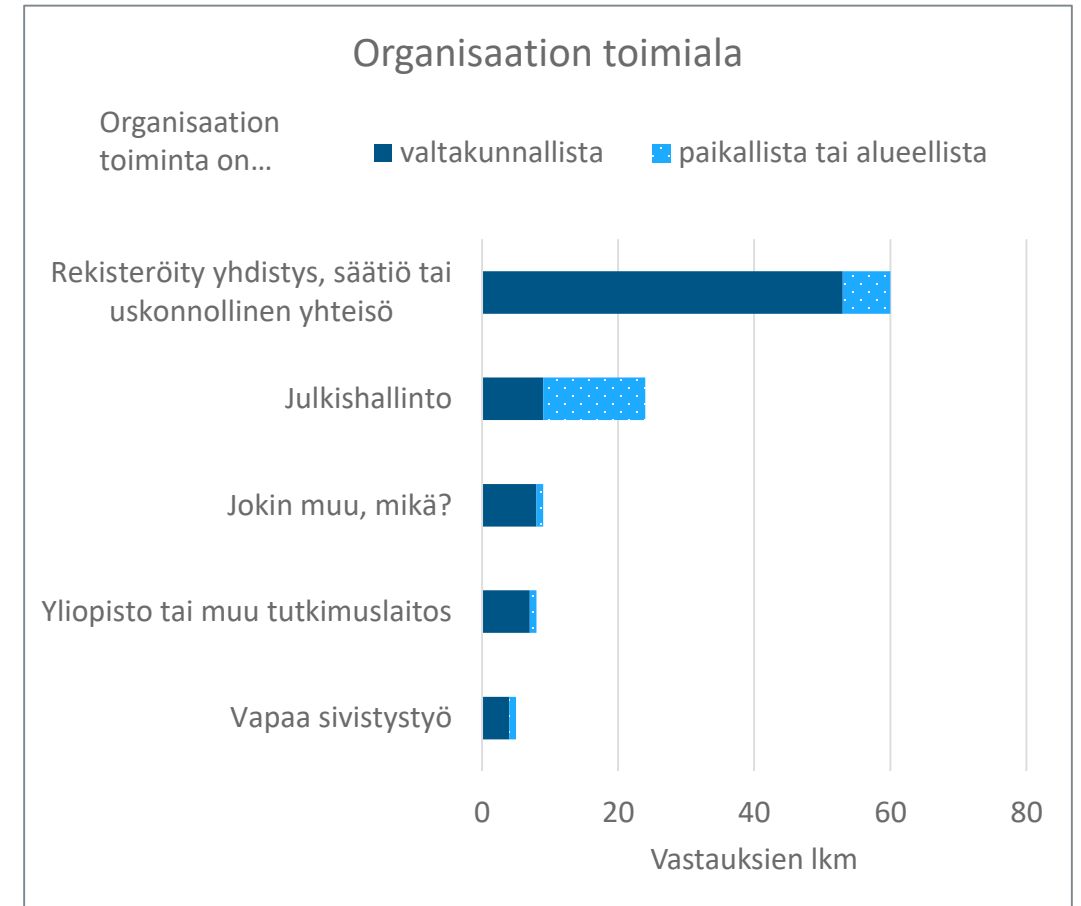
Taustatietoa vastaajista 1/2

- Vastauksia kertyi **yhteensä 106 kappaletta**, joista 96 % oli täytetty suomenkielellä ja 4 % ruotsiksi.
- Vastaajista reilut **kolme neljäsosaa (76 %)** ilmoitti organisaationsa toiminnan olevan **valtakunnallista** ja loput **24 % paikallista tai alueellista**.
- Paikallinen tai alueellinen toiminta jakautuu kymmeneen maakuntaan.

Taustatietoa vastaajista 2/2

- **Yli puolet (57 %)** kaikista vastaajista ilmoitti organisaationsa toimialaksi **”Rekisteröity yhdistys, säätiö tai uskonnollinen yhteisö”**.
- **Toiseksi suurin (23 %)** toimiala oli **”Julkishallinto”**.
- Valtakunnallisesti toimivista organisaatioista suurin osa kuului toimialaan **”Rekisteröity yhdistys, säätiö tai uskonnollinen yhteisö”**.
- Paikallisista tai alueellisista organisaatioista suurin osa oli **”Julkishallintoa”**.
- Kyselyssä vaihtoehtoina olivat myös toimialat **”Vapaa kansalaistoiminta”** ja **”Yritys”**. Vastausten vähäisyyden vuoksi nämä kaksi niputettiin toimialaan **”Jokin muu, mikä?”**.

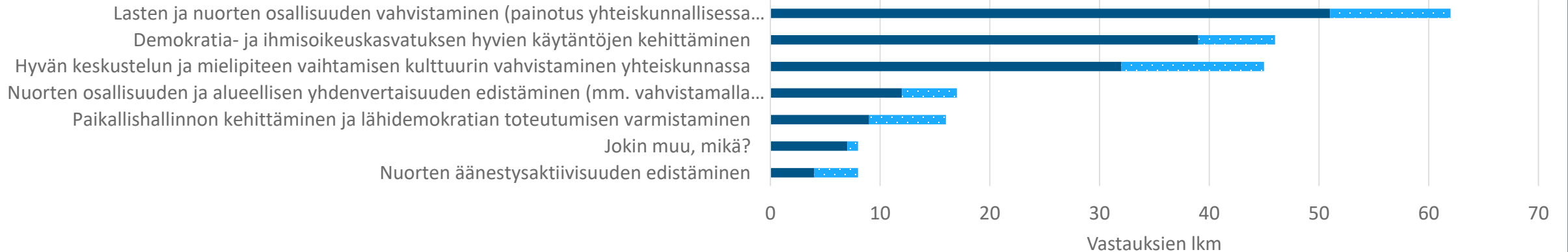

Mihin hallitusohjelmassa linjattuun osa-alueeseen tai osa-alueisiin demokratiaohjelman tulisi erityisesti keskittyä? 1/4

- **58 %** kaikista vastaajista keskittyisi demokratiaohjelmassa **lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseen**.
- Toisena ja kolmantena yli 40 %:n kannatuksella tulivat **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus** sekä **hyvän keskustelukulttuurin vahvistaminen**.
- Vähiten kannatusta sai nuorten äänestysaktiivisuuden edistäminen.
- Vastaukseen sai valita kaksi tärkeintä osa-aluetta.

Mihin hallitusohjelmassa linjattuun osa-alueeseen tai osa-alueisiin demokratiaohjelman tulisi mielestäsi erityisesti keskittyä?

Organisaation toiminta on... ■ valtakunnallista ■ paikallista tai alueellista

Mihin hallitusohjelmassa linjattuun osa-alueeseen tai osa-alueisiin demokratiaohjelman tulisi erityisesti keskittyä? 2/4

- **Kaikilla toimialoilla** eniten vastauksia sai **lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseen** ja vähiten nuorten äänestysaktiivisuuden edistäminen.
- Taulukossa tummempi väritys kuvaa suurempaa toimialakohtaista vastausmäärää ja vaaleampi väritys pienempää vastausmäärää. Yksilöllisiä vastaajia on 106 kpl.

Osa-alue / Toimiala	Rekisteröity yhdistys, säätiö tai uskonnollinen yhteisö	Julkishallinto	Jokin muu, mikä?	Yliopisto tai muu tutkimuslaitos	Vapaa sivistystyö	Yht.
Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen (painotus yhteiskunnallisessa osallistumisessa)	35	13	6	5	3	62
Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen kehittäminen	23	12	5	4	2	46
Hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuurin vahvistaminen yhteiskunnassa	27	10	1	4	3	45
Nuorten osallisuuden ja alueellisen yhdenvertaisuuden edistäminen (mm. vahvistamalla nuorisovaltuustojen asemaa kunnissa ja hyvinvointialueilla)	11	5	1			17
Paikallishallinnon kehittäminen ja lähidemokratian toteutumisen varmistaminen	6	4	3	1	2	16
Jokin muu, mikä?	5		2	1		8
Nuorten äänestysaktiivisuuden edistäminen	5	3				8
Yht.	112	47	18	15	10	202

Mihin hallitusohjelmassa linjattuun osa-alueeseen tai osa-alueisiin demokratiaohjelman tulisi erityisesti keskittyä? 3/4

Lähes kaikki vastaajat (98 %) antoivat perusteluita osa-alueen valinnalle. Perusteluissa korostuivat seuraavat teemat:

- **Osallistuminen ja keskustelu on polarisoitunutta ja yhteiskunta jakautunut ryhmiin.** Tämä ei koske pelkästään nuoria, vaan kaikkia väestöryhmiä.
  - Lapset ja nuoret oppivat aikuisilta, joten roolimallit olisi tärkeä saada kuntoon.
  - Lisäksi pohjalla täytyisi olla yhteisesti jaettu käsitys demokratiasta ja arvoista.
  - Raadollinen keskustelukulttuuri ei kannusta osallistumaan.
- **Osallistuminen ja arkisiin asioihin vaikuttaminen lähiympäristössä** antaa työkaluja laajempaan vaikuttamiseen.
  - Yhteisöllisyyden tunne lisää osallisuuden tunnetta. Harrastukset, kansalaisyhteiskunta, järjestöt, yhdistykset jne. tarjoavat yhteisöllistä toimintaa.
- **Avoimen ja selkeän tiedon** saatavuus aihepiireistä on avainasemassa.

Mihin hallitusohjelmassa linjattuun osa-alueeseen tai osa-alueisiin demokratiaohjelman tulisi erityisesti keskittyä? 4/4

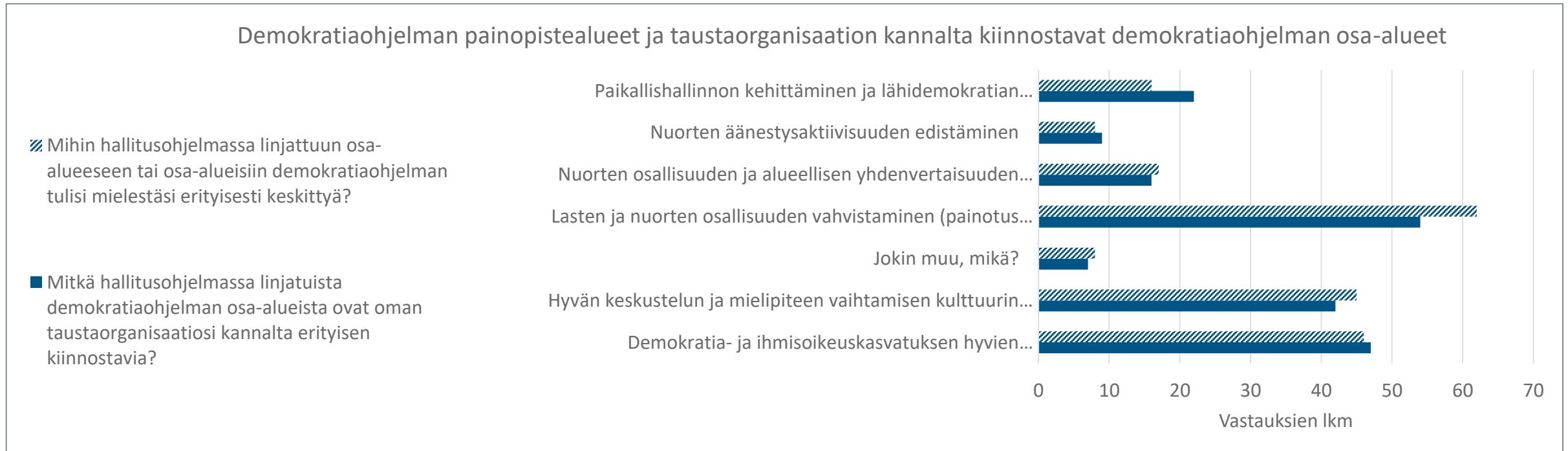
Lisää perusteluita osa-alueen valinnalle:

- **Varhaiskasvatus, koulut ja oppilaitokset** ovat tärkeitä tiedon jakamisen, kasvatuksen ja osallistamisen kannalta.
  - Peruskoulu tavoittaa kaikki lapset ja nuoret.
  - Opettajien osaamisesta aihepiiriin liittyen on tärkeä pitää huolta.
- Nuorilla on tietoa ja ymmärrystä. Kaivataan **tosiasiallisia keinoja osallistua**, saavutettavuus ja esteettömyys huomioiden.
  - Vähemmistöjen tiedot saattavat olla heikommat ja he saattavat tarvita enemmän tukea.
  - Nuorten osallistumista tulisi lisätä vuorovaikutuksellisin keinoin.
- 8 vastaajaa ehdotti keskittymistä muuhun kuin listattuihin hallitusohjelman osa-alueisiin ("Jokin muu, mikä?" –vaihtoehto), vaikkakin vastauksissa toistui pitkälti samoja teemoja: demokratian ja kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen, yhdenvertaisuuden lisääminen, syrjäytymisen ehkäiseminen, vähemmistöt ja aliedustetut ryhmät.

Mitkä hallitusohjelmassa linjatuista demokratiaohjelman osa-alueista ovat oman taustaorganisaatiosi kannalta erityisen kiinnostavia? 1 /3

- Vastaajien taustaorganisaatioiden kannalta kiinnostavat osa-alueet ovat pitkälti samoja kuin mihin demokratiaohjelmassa pitäisi vastaajan mielestä keskittyä.
- Vastaukseen sai valita kolme kiinnostavinta osa-aluetta.

Mitkä hallitusohjelmassa linjatuista demokratiaohjelman osa-alueista ovat oman taustaorganisaatiosi kannalta erityisen kiinnostavia? 2/3

- Toimialoittain tarkasteltuna kolme taustaorganisaation kannalta kiinnostavinta osa-aluetta ovat pääsääntöisesti edelleen lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen, demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus sekä hyvän keskustelukulttuurin vahvistaminen.
- Taulukossa tummempi väriys kuvaa suurempaa toimialakohtaista vastausmäärää ja vaaleampi väriys pienempää vastausmäärää. Yksilöllisiä vastaajia on 106 kpl.

Osa-alue / Toimiala	Rekisteröity yhdistys, säätiö tai uskonnollinen yhteisö	Julkishallinto	Jokin muu, mikä?	Yliopisto tai muu tutkimuslaitos	Vapaa sivistystyö	Yht.
Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen (painotus yhteiskunnallisessa osallistumisessa)	32	12	4	5	1	54
Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen kehittäminen	27	9	6	4	1	47
Hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuurin vahvistaminen yhteiskunnassa	23	11	3	2	3	42
Paikallishallinnon kehittäminen ja lähidemokratian toteutumisen varmistaminen	10	5	3	1	3	22
Nuorten osallisuuden ja alueellisen yhdenvertaisuuden edistäminen (mm. vahvistamalla nuorisovaltuustojen asemaa kunnissa ja hyvinvointialueilla)	9	6	1			16
Nuorten äänestysaktiivisuuden edistäminen	4	3		1	1	9
Jokin muu, mikä?	4	1	1	1		7
Yht.	109	47	18	14	9	197

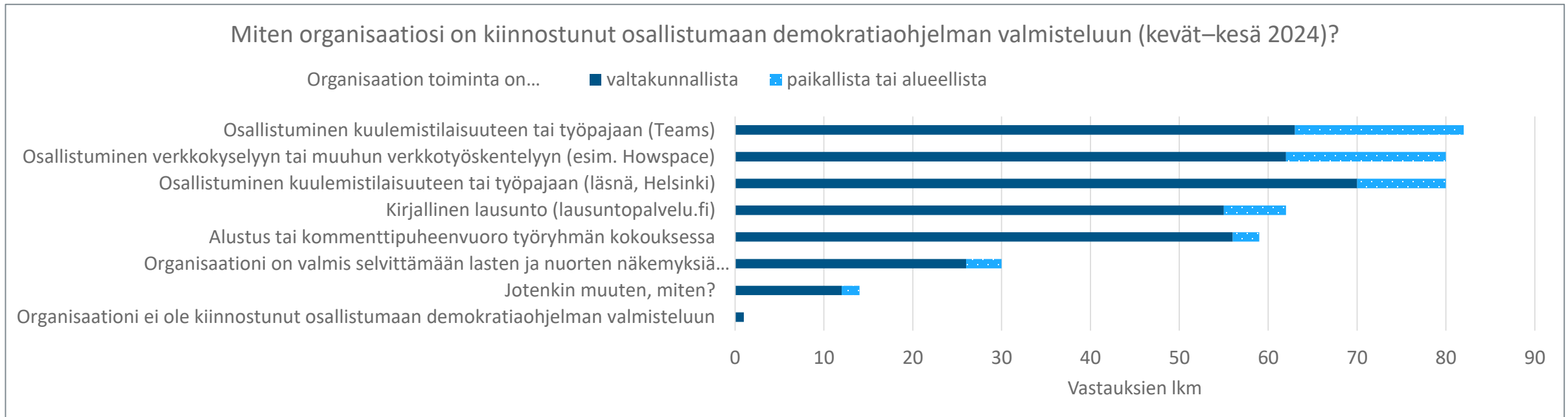
Mitkä hallitusohjelmassa linjatuista demokratiaohjelman osa-alueista ovat oman taustaorganisaatiosi kannalta erityisen kiinnostavia? 3/3

Perusteluita taustaorganisaatioiden kannalta kiinnostaville osa-alueille annettiin 63 kpl (59 % kyselyyn vastaajista) ja niissä esiin nousivat seuraavat teemat:

- **Kaikkien väestöryhmien** huomioiminen demokratiaohjelmassa
  - Etenkin vähemmistöjen ja haavoittuvien ryhmien (vammaiset, kieliryhmät, pienet lapset jne.) osallistumisen ja yhdenvertaisuuden edistämistä pidettiin tärkeänä.
- **Avoin keskustelukulttuuri** ja polarisaation vähentäminen, sekä rakentava keskustelu myös vaikeista aiheista
  - Hyvä keskustelukulttuuri edistää yhdenvertaisuuden toteutumista.
  - Tarvitaan tapahtumia, tiloja ja kanavia, joissa erilaiset ryhmät voivat kohdata ja käydä keskustelua (kirjastot, konsertit, tapahtumat).
- Medialukutaidon, **koulutuksen** ja tieteen merkitys
  - Lasten ja nuorten taitojen lisäksi korostui opettajien osaaminen ja käytännöllisten toimintamenetelmien luominen opettajien käyttöön.
- Harrastukset, paikallistoiminta ja järjestöjen toiminta tarjoavat **yhteisöllisyyden** kokemuksia ja turvallisen ympäristön mielipiteen ilmaisuun, sekä auttavat ehkäisemään nuorten syrjäytymistä.
- 7 vastaajaa nosti esiin muita kuin hallitusohjelman mukaisia osa-alueita ("Jokin muu, mikä?" –vaihtoehto). Vastauksissa korostuivat yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja luottamuksen teemat.

Osallistuminen demokratiaohjelman valmisteluun 1/3

- Kaikista vastaajista **77 %** on kiinnostunut **osallistumaan kuulemistilaisuuteen tai työpajaan Teamsin välityksellä**.
- **Yli puolet valtakunnallisesti toimivista organisaatioista** olisi valmis **osallistumaan kaikilla muilla tavoilla** paitsi selvittämällä lasten ja nuorten näkemyksiä demokratiaohjelmaan liittyvistä kysymyksistä.
- **Paikallisesti tai alueellisesti** toimivat organisaatiot suosivat **verkko-osallistumista** Teamsin välityksellä (76 %) tai verkkokyselyn tai muun verkkotyöskentelyn muodossa (72 %).

Osallistuminen demokratiaohjelman valmisteluun 2/3

- **Rekisteröidyt yhdistykset, säätiöt tai uskonnolliset yhteisöt** olisivat innokkaampia osallistumaan tilaisuuksiin **läsnä** kuin muut toimialat.
- Taulukossa tummempi väritys kuvaa suurempaa toimialakohtaista vastausmäärää ja vaaleampi väritys pienempää vastausmäärää. Yksilöllisiä vastaajia on 106 kpl.

Osallistumisen muoto / Toimiala	Rekisteröity yhdistys, säätiö tai uskonnollinen yhteisö	Julkishallinto	Yliopisto tai muu tutkimuslaitos	Jokin muu, mikä?	Vapaa sivistystyö	Yht.
Osallistuminen kuulemistilaisuuteen tai työpajaan (Teams)	46	19	7	5	5	82
Osallistuminen verkkokyselyyn tai muuhun verkkotyöskentelyyn (esim. Howspace)	47	16	6	6	5	80
Osallistuminen kuulemistilaisuuteen tai työpajaan (läsnä, Helsinki)	49	13	7	7	4	80
Kirjallinen lausunto (lausuntopalvelu.fi)	41	10	3	5	3	62
Alustus tai kommenttipuheenvuoro työryhmän kokouksessa	36	6	7	6	4	59
Organisaationi on valmis selvittämään lasten ja nuorten näkemyksiä demokratiaohjelmaan liittyvistä kysymyksistä (esim. verkkokysely, chat-keskustelu, Digiraati)	22	2	4	2		30
Jotenkin muuten, miten?	8	1	2	2	1	14
Organisaationi ei ole kiinnostunut osallistumaan demokratiaohjelman valmisteluun		1				1
Yht.	249	68	36	33	22	408

Osallistuminen demokratiaohjelman valmisteluun 3/3

- Osallistumisen perusteluita jätti 42 vastaajaa (40 % vastaajista).
- Yhteistyöstä ja osallistumisesta demokratiaohjelmaan oltiin kiinnostuneita **omien resurssien puitteissa**.
- Ehdotettuja osallistumisen muotoja:
  - Kokemusten, asiantuntijanäkemyksen, tehtyjen selvitysten ja tutkimusten tulosten jakaminen
  - Omien tapahtumien tarjoaminen alustana keskustelulle ja tiedon jakamiselle
  - Verkostojen ja kontaktien jakaminen
- Valmistelussa tulisi vastaajien mielestä kiinnittää erityisesti huomiota...
  - Vähemmistöihin (kieli, vammaiset jne.)
  - Koulutuksen ja kasvatuksen merkitykseen (sekä opettajien osaamiseen)
  - Siihen, että saatavilla on selkeää ja ymmärrettävää materiaalia aiheista.
- 13 vastaajaa ehdotti muita kuin hallitusohjelman mukaisia osallistumisen tapoja ("Jokin muu, mikä?" – vaihtoehto):
  - Näkemysten kerääminen lapsilta ja nuorilta oman sidosryhmän, tutkimustyön/selvityksen tai tapahtumien puitteissa
  - Demokratiaohjelman suunnittelutyöhön osallistuminen
  - Oman näkökulman ja aiempien tutkimusten/selvitysten tarjoaminen demokratiaohjelman valmisteluvaiheessa.

Mitä toimenpiteitä osa-alueilla tulisi toteuttaa: yhteenveto 1/4

- 80 % kyselyyn osallistuneista antoi toimenpide-ehdotuksia ainakin yhteen osa-alueeseen liittyen.
- Eniten vastauksia annettiin **lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseen** liittyen.
- Paikallisesti ja alueellisesti toimivat organisaatiot jättivät ajatuksiaan melko tasaisesti kaikkiin tarjottuihin osa-alueisiin liittyen.

Mitä toimenpiteitä osa-alueilla tulisi toteuttaa: yhteenveto 2/4

- **Rekisteröidyt yhdistykset, säätiöt tai uskonnolliset yhteisöt** kommentoivat eniten **lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamisen** osa-aluetta.
- Muut toimialat vastasivat melko tasaisesti kaikkiin tarjottuihin osa-alueisiin liittyen.
- Taulukossa tummempi väritys kuvaa suurempaa toimialakohtaista vastausmäärää ja vaaleampi väritys pienempää vastausmäärää. Yksilöllisiä vastaajia on 85 kpl.

Osa-alue / Toimiala	Rekisteröity yhdistys, säätiö tai uskonnollinen yhteisö	Julkishallinto	Jokin muu, mikä?	Vapaa sivistystyö	Yliopisto tai muu tutkimuslaitos	Yht.
Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen (painotus yhteiskunnallisessa osallistumisessa)	43	15	6	3	3	70
Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen kehittäminen	33	15	7	3	4	62
Hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuurin vahvistaminen yhteiskunnassa	35	15	6	4	1	61
Nuorten osallisuuden ja alueellisen yhdenvertaisuuden edistäminen (mm. vahvistamalla nuorisovaltuustojen asemaa kunnissa ja hyvinvointialueilla)	35	14	4	3	1	57
Nuorten äänestysaktiivisuuden edistäminen	28	13	6	2	2	51
Paikallishallinnon kehittäminen ja lähidemokratian toteutumisen varmistaminen	26	12	5	5	2	50
Jokin muu osa-alue, mikä?	7	2	3	1	1	14
Yht.	207	86	37	21	14	365

Mitä toimenpiteitä osa-alueilla tulisi toteuttaa: yhteenveto

3/4

Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen

- Harrastustoiminta ja muut matalan kynnyksen tavat osallistua
- Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien kuuleminen ja saavuttaminen
- Tiiviimpi yhteistyö koulujen, järjestöjen ja paikallishallinnon kanssa

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen kehittäminen

- Osallistavat toimintamallit kouluissa ja oppilaitoksissa
- Koulutusta ja resursseja opettajille ja nuorisotyötä tekeville
- Hyvien käytäntöjen löytäminen, jakaminen ja toimeenpano yhteistyössä eri toimijoiden kanssa

Hyvän keskustelukulttuurin vahvistaminen

- Esimerkillä johtaminen
- Medialukutaidon ja vuorovaikutustaitojen lisääminen kouluissa ja oppilaitoksissa
- Keskustelua ja kohtaamisia eri ihmisryhmien välillä

Mitä toimenpiteitä osa-alueilla tulisi toteuttaa: yhteenveto

4/4

Nuorten osallisuuden ja alueellisen yhdenvertaisuuden edistäminen

- Nuorisovaltuustojen aseman vahvistaminen paikallisessa päätöksenteossa
- Vähemmistöjen ja haavoittuvassa asemassa olevien huomiointi nuorisovaltuustoissa
- Nuorten tekemien ehdotusten ja päätösten vieminen käytäntöön ja siitä viestiminen

Nuorten äänestysaktiivisuuden edistäminen

- Selkeä ja ymmärrettävä viestintä ja vuorovaikutus nuorten käyttämissä kanavissa
- Äänestysikärajan lasku 16 vuoteen
- Nuorille suunnatut vaalikoneet, -tilaisuudet ja kampanjat

Paikallishallinnon ja lähidemokratian kehittäminen

- Selkeät ja saavutettavat osallistumisen kanavat ja välineet kaikille väestöryhmille
- Vuoropuhelu päättäjien, kansalaisten ja järjestöjen välillä
- Tukea paikallistoiminnalle

Ehdotetut toimenpiteet lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseksi

- **Lasten ja nuorten harrastustoiminta** lisää osallisuuden ja merkityksellisyyden tunnetta.
- **Opettajien ja nuorisotyötä tekevien osaaminen ja resurssien riittävyys** on varmistettava, jotta oppilaitoksissa ja järjestöissä pystytään panostamaan osallistamiseen ja tarpeellisten taitojen kehittämiseen.
  - Tarvitaan tiiviimpää **yhteistyötä** varhaiskasvatuksen ja koulujen sekä järjestötoiminnan, vapaaehtoistyön, kansalaisyhteiskunnan ja paikallishallinnon välillä.
- Lasten ja nuorten **kuulemista ja osallistumista päätöksentekoon** voitaisiin lisätä seuraavin keinoin:
  - Lasten ja nuorten näkemysten selvittäminen esimerkiksi **kyselyillä, paneeleilla, äänestyksillä ja vaaleilla** kasvokkain ja digitaalisissa kanavissa
  - Nuoret ja **nuorisovaltuustot** vahvemmin mukaan päättäviin elimiin, työryhmiin ja projekteihin
  - Tulisi lisätä **selkeää ja avointa viestintää** päätöksenteosta ja vaikutusmahdollisuuksista **nuorten käyttämissä kanavissa**
  - **Osallistavan budjetoinnin** hyödyntäminen
  - Oppilaskunnat, luottamusoppilaat ja vaikuttamismahdollisuudet kouluissa
  - Työpajat, kampanjat ja hankkeet, kuten Gutsy Go
- Erityisesti tulisi kiinnittää huomioita **haavoittuvassa asemassa** olevien kuulemiseen ja saavuttamiseen monikanavaisesti, esimerkiksi järjestämällä kohdennettuja tilaisuuksia ja hyödyntämällä digitaalisia kanavia ja välineitä.
  - Hyvinvointialueilla ja kunnilla tulisi olla vetovastuu erilaisten lähtökohtien huomioimisessa (esimerkiksi vammaisten lasten ja nuorten hyvinvointi; lapsiperheiden toimeentulo) ja tuen tarjoamisessa.

Ehdotetut toimenpiteet demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen kehittämiseksi

- Osallisuuden kokemus ja ihmisoikeuksien sekä demokratian toteutuminen ovat yhteydessä toisiinsa: osallisuuden kokemukset lisäävät kiinnostusta demokratiaan, ja toisaalta koettu epätasa-arvo vähentää osallisuuden tunnetta ja osallistumishalukkuutta.
- Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen tulisi **olla läsnä arkisissa tilanteissa** ja keskusteluissa niin lasten, nuorten kuin vanhempienkin keskuudessa.
  - Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen tulisi olla vahvemmin osa **opetussuunnitelmia**, ja **opettajien ja nuorisotyötä tekevien osaaminen** tulisi varmistaa.
  - **Medialukutaito** tukee demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen tavoitteita.
  - Muut sivistystoimijat (nuorisotyö, hankkeet, järjestöt) voisivat olla näkyvämmiin esillä kouluissa ja oppilaitoksissa.
  - Peruseriaatteista tulisi viestiä ja tarjota **materiaalia saataville** eri kanavissa kielellä ja saavutettavuus huomioiden.
- Suomessa ja kansainvälisesti on jo kartoitettu ja kokeiltu monia hyviä käytäntöjä, joiden **toimeenpanoon** pitäisi seuraavaksi keskittyä.
  - Esimerkkinä toimintamalleista luokkavaltuustomenetelmä ja tulevaisuusverstasmenetelmä.
  - Tarvitaan **yhteistyötä, koordinointia ja verkostoja** eri toimijoiden välillä.
  - Tulisi varmistaa **riittävä rahoitus ja tuki** hankkeille ja toimijoille.

Ehdotetut toimenpiteet hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuurin vahvistamiseksi yhteiskunnassa

- **Vuorovaikutustaidot** ovat hyvän keskustelukulttuurin ytimessä.
  - Koulut ja oppilaitokset voivat tarjota turvallisen ympäristön **vuorovaikutus- ja medialukutaitojen** sekä kriittisen ajattelun opetteluun.
  - Esimerkin hyvään keskusteluun pitäisi tulla poliittiselta johdolta (irtisanoutuminen vihapuheesta ja rasismista).
- **Vuorovaikutteista keskustelua** tulisi lisätä eri kanavissa ja tiloissa.
  - Eri vähemmistöjen ja kulttuurien tunteminen (esim. vammaiset, uskonnot, viittomakieli) vähentää ennakkoluuloja.
  - Julkiset tilat ja tapahtumat tarjoavat **kohtaamispaikkoja eri väestöryhmille**.
  - Digitaalisilla kanavilla saadaan laajat joukot mukaan keskusteluun.
  - Osallistumiseen tulisi tarjota tarpeellinen tuki sitä tarvitseville.
- **Yhteisten pelisääntöjen sopiminen** ja **keskustelun moderointi** parantavat keskustelutilanteiden viihtyisyyttä.
  - Erätauko-menetelmä, skidialogi ja puntaroivat kansalaispaneelit voivat toimia kehikkona rakentavalle keskustelulle.

Ehdotetut toimenpiteet nuorten osallisuuden ja alueellisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi

- **Nuorisovaltuustoille** tulisi antaa enemmän äänivaltaa, taloudellista vaikutusvaltaa ja näkyvyyttä.
  - Haavoittuvassa asemassa oleville ja vähemmistöille voitaisiin taata parempi edustus nuorisovaltuustoissa esimerkiksi kiintiöpaikoilla.
  - Nuorisovaltuustojen valtakunnallinen verkosto voisi edistää toiminnan näkyvyyttä ja tavoitteiden saavuttamista.
  - Viestintää tulisi lisätä nuorten tekemien ehdotusten ja päätösten viemisestä käytäntöön.
  - Myös muita osallistumisen keinoja tarvitaan, jotta kaikilla nuorilla olisi mahdollisuus vaikuttaa.
- Yhdenvertaista osallisuutta voitaisiin lisätä **digitaalisia osallistumiskanavia** kehittämällä.
- **Kuntien välisellä yhteistyöllä** voitaisiin lisätä ja parantaa nuorten vaikuttamismahdollisuuksia, esimerkiksi yhteisten foorumien muodossa.
- Esimerkkejä muista osallistamisen tavoista:
  - Osallistuva budjetointi, Gutsy Go
  - Lasten ja nuorten näkemysten selvittäminen vaaleilla ja paneeleilla
  - **Harrastusmahdollisuuksien takaaminen** kaikille.

Ehdotetut toimenpiteet nuorten äänestysaktiivisuuden edistämiseksi

- Tulisi lisätä **selkeää ja ymmärrettävää viestintää** ja vuorovaikutusta **nuorten käyttämissä kanavissa**.
  - Nuorille voitaisiin vaalien alla järjestää kohdennettuja vaalitilaisuuksia ja vaalikoneita.
  - Tietoa vaaleista, äänestämisestä ja ehdokkaista voitaisiin lisätä yhteistyössä vaikuttajien kanssa, tiedotuskampanjoilla ja vierailuilla kouluissa.
  - Poliittisen päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja tehtyjen päätösten esiin tuomista myös vaalien ulkopuolella pidetään tärkeänä.
- **Äänestysikärajan laskeminen 16 vuoteen** voisi lisätä äänestysaktiivisuutta.
  - Äänestämistä voitaisiin opetella lasten ja nuorten vaaleissa jo ennen äänestysiän saavuttamista.
- Äänestyspisteiden sijoittelu ja **sähköisen äänestämisen** mahdollistaminen saattaisivat lisätä äänestysaktiivisuutta.
- Harrastukset, järjestötoiminta ja paikallisvaikuttamisen tavat voivat lisätä kiinnostusta yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.
- **Nuoret ehdokkaat** saattaisivat houkutella muita nuoria äänestämään.

Ehdotetut toimenpiteet paikallishallinnon kehittämiseksi ja lähidemokratian toteutumisen varmistamiseksi

- Lähidemokratian kanavien ja välineiden tulisi mahdollistaa **osallistuminen kaikille väestöryhmille** esteettömyys, saavutettavuus ja kielikysymykset huomioiden.
- Osallistumisen muotoja tulisi kehittää **paikallisista lähtökohdista**. Alueen maantiede ja väestörakenne voivat vaikuttaa toimintatapojen valintaan.
  - Paikallistoiminnalle täytyy antaa riittävä tuki.
  - Osallistumistapojen vakiinnuttaminen vaatii vuoropuhelua päättäjien, kansalaisten, yhdistysten ja järjestöjen välillä.
- Toimintatapojen tulisi olla moninaisia ja hyödyntää myös digitaalisia kanavia. Esimerkiksi:
  - Asukastupatoiminta
  - Avoimet keskustelutilaisuudet, joissa olisi mahdollisuus äänestää ja antaa mielipide paikallisista asioista
  - Osallistuva budjetointi
  - Kansalaisparlamentti, puntaroivat kansalaispaneelit ja -raadit
  - Nuorisovaltuustot
  - Äänestysikärajan laskeminen 16 vuoteen.

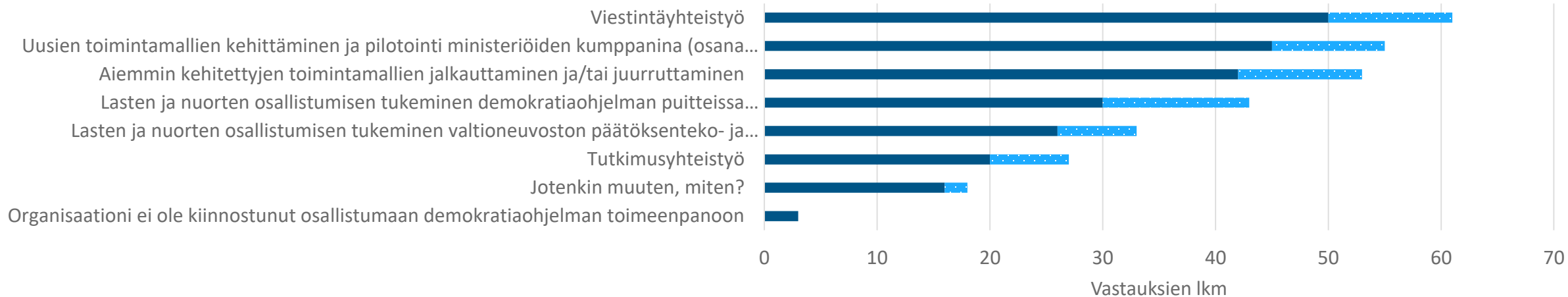

Osallistuminen demokratiaohjelman toimeenpanoon 1/3

- **Valtakunnallisesti** toimivista organisaatioista **yli puolet** olisi valmis **viestintäyhteistyöhön, uusien toimintamallien kehittämiseen ja pilotointiin**, sekä **aiemmin kehitettyjen toimintamallien jalkauttamiseen/juurruttamiseen**.
- **Paikallisista tai alueellisista** organisaatioista **puolet (52 %) voisi tukea lasten ja nuorten osallistumista tapahtumiin**. Muita vaihtoehtoja valitsi noin 30 – 40 % vastaajista.

Miten organisaatiosi voi osallistua demokratiaohjelman toimeenpanoon?

Organisaation toiminta on... ■ valtakunnallista ■ paikallista tai alueellista

Osallistuminen demokratiaohjelman toimeenpanoon 2/3

- Lähes kaikkien toimialojen suosituimmat osallistumisen muodot olivat **viestintäyhteistyö, uusien toimintamallien kehittäminen ja pilotointi**, sekä **aiemmin kehitettyjen toimintamallien jalkauttaminen/juurruttaminen**. Yliopistot tai tutkimuslaitokset suosivat tutkimusyhteistyötä.
- Taulukossa tummempi väritys kuvaa suurempaa toimialakohtaista vastausmäärää ja vaaleampi väritys pienempää vastausmäärää. Yksilöllisiä vastaajia on 106 kpl.

Osallistumisen muoto / Toimiala	Rekisteröity yhdistys, säätiö tai uskonnollinen yhteisö	Julkishallinto	Jokin muu, mikä?	Yliopisto tai muu tutkimuslaitos	Vapaa sivistystyö	Yht.
Viestintäyhteistyö	41	11	5	1	3	61
Uusien toimintamallien kehittäminen ja pilotointi ministeriöiden kumppanina (osana organisaatiosi omaa toimintaa)	33	9	7	2	4	55
Aiemmin kehitettyjen toimintamallien jalkauttaminen ja/tai juurruttaminen	32	9	6	2	4	53
Lasten ja nuorten osallistumisen tukeminen demokratiaohjelman puitteissa järjestettäviin tapahtumiin, tilaisuuksiin tai muihin toimenpiteisiin	27	11	5			43
Lasten ja nuorten osallistumisen tukeminen valtioneuvoston päätöksenteko- ja valmisteluprosesseihin (esim. verkkokysely, chat-keskustelu, Digiraati)	20	8	2	2	1	33
Tutkimusyhteistyö	11	5	3	7	1	27
Jotenkin muuten, miten?	10		4	3	1	18
Organisaationi ei ole kiinnostunut osallistumaan demokratiaohjelman toimeenpanoon	2	1				3
Yht.	176	54	32	17	14	293

Osallistuminen demokratiaohjelman toimeenpanoon 3/3

- Perusteluita tai ideoita yhteistyön tavoista jätti 42 vastaajaa (40 % vastaajista).
- Vastauksissa korostui, että **osallistuminen (laajassa mittakaavassa) vaatisi lisäresursseja** (rahoitusta tai aikaa).
- Ehdotettuja osallistumisen muotoja:
  - Omien toimintamallien ja hyvien käytäntöjen tai aiempien oppien jakaminen (materiaalit, avaukset, kommentoinnit, koulutukset)
  - Aihepiirien sisällyttäminen osaksi omia koulutuksia ja tapahtumia, sekä sanansaattaminen omissa kanavissa ja omille sidosryhmille
  - Verkostojen jakaminen demokratiaohjelman käyttöön
  - Tutkimus ja materiaalin tuottaminen hyvistä käytännöistä ja toimintamalleista
- 15 vastaajaa ehdotti muita kuin lueteltuja osallistumisen tapoja ("Jotenkin muuten, miten?" –vaihtoehto):
  - Yhteistyö, tiedon jakaminen, koulutus ja tuki omien sidosryhmien kesken
  - Oman asiantuntijuuden ja näkemyksen tarjoaminen valmistelussa, tai osallistuminen esim. ohjausryhmään
  - Organisaation nykyinen toiminta tukee teemoja.

Terveiset ja muut huomiot

- Terveisiä ja muita huomioita kyselyn päätteeksi jätti noin 40 % vastaajista.
- Demokratiaohjelman aiheita pidettiin tärkeänä ja osallistumismahdollisuudesta kiiteltiin.
- Toivottiin, että ohjelman valmistelussa...
  - Hyödynnetään aiempia aiheeseen liittyviä tutkimuksia, selvityksiä ja käytössä olevia toimintamalleja
  - Laitetaan toimeenpanon vastuut, resurssit ja vaikutuksen arvioinnin työkalut kuntoon
  - Huomioidaan vastaajille tärkeitä näkökulmia (vammaiset, maahanmuuttajat, erilaisten lähtökohtien vaikutus, kansainväliset kehityskulut, digiympäristö, jne.)
- Lisäksi toivottiin tiedon jakamista (yhteis)työn etenemisestä ja tuloksista.

Kiitos!

Lisätietoja:

[https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=
OM125:00/2023](https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM125:00/2023)

demokratia.om@gov.fi

